

Tartalom

Fókuszban

- Elméleti kiindulási pontok tehetség gondozó programokhoz 2
- A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács fő célkitűzései 4
- Tehetségbarát-e a magyar közoktatás? 6

Iskolai projektek

- Oktatási módszerek a Gyáli úton - Tehetség gondozás a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban 8
- Tehetségfejlesztés lehetősége a kollégiumban. .11
- Web2 eszközök az oktatásban - Comenius Web2Class Iskolai együttműködés 2008-2010 14

Módszertani kitekintő

- Az erőszak pszichológiája és helyzetkezelése II. rész 18
- A kompetenciamérés eredményeinek értelmezése és fejlesztő beavatkozások tervezése 23
- Alulmotivált tanulók motiválása a Than Károly középiskolában 27

Hírek – röviden

- A Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet megújult honlapján várja az érdeklődőket! 28
- Gyógypedagógiai Intézmények Fővárosi Kulturális Fesztiválja 29
- „Az én dalom” - irodalmi antológia 31
- In memoriam Lipscher Ervinné. 32
- Válogatás a tehetségfejlesztés irodalmából 33

A Könyvtár hírei

- Fővárosi Könyvtárostánárok Műhelye. 36
- Megalakult az Ifjúsági Integrációs Szolgáltató Iroda 37

Versenyeredmények

- Fővárosi Komplex Szakmai Tanulmányi Verseny. 38
- Az MFPI művészeti területe által meghirdetett tanulmányi- és tehetséggondozó versenyek. 39
- „A Föld Bolygó” pályázat 42

Nyári munkalehetőségek, táborok

- Havi hatvanezer tisztán - Nyári munka diákoknak 43
- Nyári táborozási lehetőségek. 45

Balogh László: Elméleti kiindulási pontok tehetség gondozó programokhoz

A XX. század utolsó harmadában egyfelől világszerte sokasodtak a kutatások a tehetség témakörében, másfelől egyre több fejlesztő program indult iskolákban, valamint más tehetség gondozó műhelyekben. Mostanra kialakult egy olyan bázisa az ismereteknek, módszereknek, amelyek biztos alapot jelentenek a magyarországi tehetség gondozó programok továbbfejlesztéséhez. Az alábbiakban a kutatásokból a legfontosabbakat emeljük ki, amelyek kiindulási pontjai lehetnek a hatékony nemzeti tehetségfejlesztésnek: a tehetség fogalma, fajtái, a fejlesztés alapelvei, kritikus pontjai.

I. A tehetség fogalma, fajtái

A tehetséget leíró teóriákból sokféle látott napvilágot, ma legáltalánosabban a Renzulli-féle az elfogadott. Ez a modell négy összetevőjét emeli ki a tehetségnek:

- **átlag feletti általános képességek,**
- **átlagot meghaladó speciális képességek,**
- **kreativitás,**
- **feladat iránti elkötelezettség.**

Az átlag feletti **általános képességek** közé tartozik például a magas szintű elvont gondolkodás, fejlett anyanyelvi képességek, jó memória, hatékony információfeldolgozási stratégiák stb. Ezek szerepe természetesen más és más az egyes speciális tehetségterületeken.

A **speciális képességek** adják meg a jellegzetességét a tehetségnek. Ezekből sokféle van, a Gardner-féle csoportosítás általánosan elfogadott. E szerint hétféle speciális

képességcsoport különíthető el: nyelvi, zenei, matematikai-logikai, vizuális-téri, testi-mozgásos, szociális-interperszonális, intraperszonális. Ezek a speciális tehetségfejlesztéshez kiindulási alapként szolgálnak.

A **kreativitás** is több elemből épül fel: originalitás, flexibilitás, fluencia, problémaérzékenység stb. Ez az összetevő is meghatározó a tehetség funkcionálásában, hiszen a tehetségre egyebek között éppen az jellemző, hogy problémahelyzetekben új megoldásokat talál, s ez kreatív képességek nélkül elképzelhetetlen.

A **feladat iránti elkötelezettség** olyan személyiségtényezőket foglal magába, amelyek a magas szintű teljesítményhez az energiát biztosítják: érdeklődés, versenyszellem, kitartás, emocionális stabilitás stb. A képességek bármilyen magas szintre is fejlődnek, e háttértényezők fejlettsége nélkül nincs magas szintű teljesítmény.

Tehetőségesnek tehát azok tekinthetők, akik kiváló adottságaik – a négy fenti összetevő ötvözeteként - alapján magas szintű teljesítményre képesek az élet bármely tevékenységi területén.

II. A tehetség kibontakoztatása, fejlődése

Az előzőekben leírt tehetség-összetevőket nem készen kapjuk születésünk által, ezek hosszasan fejlesztő munka eredményeként formálódhatnak. E fejlődési folyamatot és a benne szerepet játszó

legfontosabb tényezőket foglalja össze a Gagné-féle modell. Soktényezős tehát a tehetség fejlesztésének folyamata, s a képességeken kívül nem kevés elemnek kell megélnie, fejlődni ahhoz, hogy a szunnyadó tehetségből teljesítményképes, kibontakozott tehetség alakuljon ki. Azt a sokak által megfogalmazott tételt is világosan láthatjuk, hogy az iskolának, a pedagógusnak kiemelt szerepe és felelőssége van a tehetségek felkutatásában és kibontakoztatásában.

A fejlesztő munkának egyik kritikus pontja, hogy milyen életkorban kezdjük el a speciális tehetségfejlesztést. Az is gondot okozhat, ha túl korán kezdjük ezt a munkát, de az is, ha elszalasztjuk a szenzitív korszakot a speciális képességterületeken. Nehéz pontos választ adni a fenti kérdésre, hiszen függ ez magától a speciális képességtől, annak megjelenési idejétől is: például a zenei, matematikai, bizonyos mozgásbeli tehetség stb. már óvodáskorban megjelenhetnek. Ezek programszerű egyéni fejlesztése tehát már ekkor fontos, egészében véve azonban az **óvodáskor** „alapozó” korszaknak tekinthető bizonyos értelemben: elsősorban a megfelelő érzelmi fejlődést kell biztosítani a gyerekek számára azzal, hogy „törődünk” velük, s engedjük őket játszani. Ebben a korban még nem szabad „elkülöníteni” a tehetségesnek látszó gyerekeket, ebből sok probléma adódhat.

Az iskoláskor természetesen már más lehetőségeket kínál, azonban itt is óatosan kell eljárunk. A **kisiskolás korban** is alapozó munkát végezhetünk, csak más értelemben, mint az óvodáskorban: elsősorban a tehetség általános képességeihez tartozó elemeit (lásd a korábbi felsorolást) kell hatékonyan fejleszteni. Az úgynevezett speciális osztályok koraiak még ebben az időszakban, hiszen ezekben a kiemelkedő teljesítmény alapja többnyire a magas

szintű általános intellektuális képességrendszer, nem pedig a speciális képesség. Ha felbukkan a tehetség – pl. matematika, nyelv –, egyéni programmal lehet a fejlesztést megoldani.

A **felső tagozat** (illetve az ennek megfelelő gimnáziumi osztályok) már színtere lehet a hatékony speciális tehetségfejlesztésnek. Ez az a kor, amelyben a kutatások és tapasztalat szerint (12-13 éves kor körül) már többnyire megjelenik a speciális tehetség. Kettős itt az iskola funkciója: egyrészt a tehetséges gyerekek felderítéséhez kell folyamatosan működő, változatos - nemcsak az intellektuális szférában! - programokat biztosítani, másrészt – ha megtaláltuk a tehetséget – speciális szervezeti formákban kell azt továbbfejleszteni.

A **középkor** ad igazán teret a hatékony speciális tehetségfejlesztéshez. Sokféle szervezeti forma alakult ki ehhez az iskolai gyakorlatban: fakultáció, tagozatok, speciális osztályok, mentor-program stb. Ezek mindegyike hatékonyan működhet. Fontos azonban, hogy a programok ne legyenek túlzóan speciálisak. Egyrészt a tehetség általános képességeihez tartozó elemek fejlesztéséről sem szabad megfeledkezni ekkor sem. Másrészt még ekkor is

lehetőséget kell biztosítani a tanuló számára, hogy érdeklődésének változásával, új, magas szintű képességének megjelenésével összhangban tudjon változtatni képzési menetrendjén. Rugalmas, sokféle képességterületet átfogó programokra van tehát szükség, a lényeg azonban, hogy a középiskolás korszak végére találjuk meg a gyerek igazi értékeit, s készítsük elő a felsőoktatásban a számára legadekvátabb területen való sikeres tanulmányokra.

A tehetség kibontakoztatásában a pontot az i-re a **felsőoktatásban** tudjuk feltenni - széles skálán értelmezve ezt a felsőfokú szakképzéstől a BA-n és MA-n át a PhD-ig.

Mindezzel természetesen nem fejeződik be a tehetség kibontakozása, meghatározó, hogy a tanulmányok után milyen **munkahelyi feltételeket** tudunk biztosítani a tehetség

teljesítményképes működéséhez és továbbfejlődéséhez.

III. A tehetségfejlesztés kritikus pontjai

Amint a tehetség-összetevők és a fejlődési folyamat előző bemutatása már jelezte, sok buktatója van a tehetséggondozásnak. Ezek közül most csak a nagyobb, átfogó építőköveket vesszük szemügyre, kiemelten a kitüntetett szerepű iskolai tehetséggondozást:

- a tehetség azonosítása, felismerése,
- a programok célkitűzései,
- szervezeti formák,
- gazdagítás, dúsítás,
- tantestületi munkamegosztás, speciális funkciók,
- együttműködés a családdal.

A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács fő célkitűzései

A **Nemzeti Tehetségsegítő Tanácsot** a magyarországi és határon túli, tehetségsegítés-sel foglalkozó civil szervezetek az alábbi célok érdekében hozták létre. A Tanács civil

kezdeményezésre létrejött olyan független szervezet, amely munkájában koordináló, iránynt mutató, esetenként szervező feladatokat lát el.

A Tanács céljai:

- a Tanács állandó lehetőséget ad arra, hogy a magyarországi és határon túli magyar

tehetségsegítéssel foglalkozó civil szervezetek (a továbbiakban: Szervezetek) egyeztessék álláspontjukat, hazai és külföldi példák tanulmányozásával, szakmai fórumok megszervezésével, támogatási lehetőségek megszerzésével, új támogatási formák átgondolásával, valamint pályázatok kiírásával segítsék és alakítsák a magyar tehetséggondozás rendszerének további fejlődését,

- a Tanács a *kormány 1043/2006.(IV.19.) Korm. sz. határozata* alapján állandó és szervezett formát kínál a fenti Szervezetek és a kormányzat párbeszédére, a Szervezetek

igényeinek megfogalmazására, a kormányzat tehetségsegítéssel kapcsolatos terveinek véleményezésére, és ilyen irányú munkájának társadalmi ellenőrzésére,

- a Tanács állást foglal, és véleményt nyilvánít a tehetségek segítésével kapcsolatos kérdésekben, e véleményt a médiában megjeleníti,
- a Tanács lehetőséget teremt arra, hogy a Szervezetek a róluk szóló információkat közös web-oldalon (www.tehetsegpont.hu), kiadványokban, regionális információs pontokon (Tehetségpontok), regionális fórumokon és a médiában közreadják,
- a Tanács a fenti tevékenységében különös hangsúllyal támogatja, segíti a tehetségek felismerésének, kiválasztásának, segítésének, űk és mestereik elismerésének különböző formáit, az ezeket oktató programokat, valamint a tehetséges fiatalok kapcsolatépítését, önszerveződését és társadalmi felelősségvállalását.

Magyar Géniusz Integrált Tehetségsegítő Program

Országos Tehetségsegítő Hálózat kialakítása

A Magyar Tehetségsegítő Tanács és a Tanács jogi képviseletét ellátó Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége 2006-tól folyamatosan kifejlesztett egy olyan országos tehetségsegítő hálózat kialakítására irányuló programot, amelynek számos elemét az Új Magyarország Fejlesztési Terv is támogatja Magyar Géniusz Integrált Tehetségsegítő Program néven. Az Integrált Tehetségsegítő Programra jutó támogatás 2008 és 2011 között összesen 3,7 milliárd Ft.

Tehetségpontok létrehozása

Olyan bázisok, regionális, helyi és kistérségi Tehetségpontok működtetése, ahol az

információkat személyes és lehetőség szerint pszichológiai mélységű tanácsadással kiegészítve a tehetséges fiatalok, szüleik, tanáraik és környezetük tanácsot kaphatnak a tehetségsegítésnek az adott fiatal számára alkalmas formáiról. A Tehetségpontok létrehozását meghívásos és nyílt pályázatokkal segíti.

Megvalósítás

A Magyar Géniusz Integrált Tehetségsegítő Program keretén belül az alábbi témakörökben fognak pályázatok indulni 2008 őszétől 2011-ig, összesen 3 milliárd Ft értékben:

1. *A legkiválóbb tehetséggondozó programok elterjesztése, új tehetséggondozó programok indítása.*
E pályázat támogatást nyújt a már létező, sikeresen működő tehetségsegítő programok új elemeinek kialakításához, valamint új tehetséggondozó programok indításához.
2. *A tehetségsegítő szervezetek hálózatképzését segítő pályázat.*
E pályázat évente kerülne kiírásra. Támogatást nyújtana a tehetségsegítő programok hálózatképzését segítő új elemek kialakításához.
3. *Tehetséges fiatalok önszerveződésének kibontakoztatása.*
Ezen évente kiírásra kerülő pályázat támogatást nyújt a tehetséges fiatalok önszerveződésének segítésére a középfokú oktatáson, illetve a felsőoktatáson belül, az oktatási formához nem köthető, más tehetségsegítő szerveződésekhez kötődő fiatalok esetén, valamint a fenti formákhoz kötődő fiatalok közötti kapcsolatokat segítő kezdeményezések esetén.

Tehetségbarát-e a magyar közoktatás?

Dr. Cs. Csermely Péter, a SOTE Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézetének professzora, a **Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke véleménye szerint:** „A mai

magyar tehetséggondozó programok évtizedek és sokszor évszázadok tehetséggondozó tapasztalatait hordozzák. A programok szakmai tartalma sok esetben hihetetlenül magas, hiszen igazi, mással nem pótolható segítséget nyújt a tehetséges gyermeknek. Ennek ellenére a tehetséggondozó kezdeményezések ma még a legtöbb esetben nem tudnak egymásról és egy bölcsőde-óvoda, óvoda-iskola, iskola-egyetem átmenetben elveszhet a tehetség, és éveknél kell eltelnie, amíg újra felfedezik.

A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács által kidolgozott Integrált Tehetségsegítő Program minden magyar kezdeményezést közös hálózatba akar szervezni a Kárpát-medencében. A Nemzeti Tehetség Program elindításáról 2008 szeptemberében döntött a kormány. A program kiemelt eleme a Tehetségpontok egymást segítő rendszerének megalakítása. Bármelyik iskola, önkormányzat vagy éppen civil szerveződés lehet Tehetségpont, ha vállalja a működés feltételeit.

A mai magyar közoktatásban több ezer olyan kivételes pedagógusegységiség dolgozik, akik a tehetségeket estéiken, hétvégéiken ingyen, önmagukat nem kímélő önfeláldozással segítik.

Ezek a nagyszerű emberek megérdemlik a tiszteletet és az elismerést.

Ugyanakkor a közoktatás egésze nem tehetségbarát. A tehetséges diákokat nagyon sokszor deviánsnak tartják, pedig bennük nagyon sokszor éppen a kreatív, alkotó energia az, amelyik kielégítetlenül marad, és keresi a kitörési lehetőséget. Itt el szeretnék oszlatni egy tévhitet. A magyar oktatás nem azért nem tehetségbarát, mert nem tűri el a kreativitást. A

kreativitást ugyanis nagyon sokszor nem lehet eltűrni. Gondoljunk csak arra a kreatív sebészre, aki a hasunkat kedves, népi hímzésre emlékeztető kanyarintásokkal farigcsálná összevissza, csak hogy egyedi és emlékezetes legyen. A közösség oktatását is tönkretetheti egy-egy igazán kreatív gyerek. Ebben az esetben azonban nem a kreatív energia megtiltása, elfojtása, hanem átcsatornázása az, amely célra vezet. Pontosan ezt az átcsatornázást nem tudják megoldani a magyar iskolák többsége. Persze a kreatív gyermeknek külön feladatot kiagyalni nem egyszerű feladat. A tehetséges diák

segítését csak a tehetséges pedagógus tudja megoldani. De ez a folyamat önfeljesztő, ugyanis kevés alkalmasabb tanárképzést lehet kitalálni annál, semmint ha a Jóisten egy igazán tehetséges gyermeket vezérel abba az osztályba, amit éppen oktatunk.

A felsőoktatásban a bolognai folyamat jelenlegi BSc osztályai okozzák jelenleg a legnagyobb problémát, ahol a tehetségek egy felhígult, értékeket nem követő közegbe potyognak bele. Ennek áthidalására a legjobb egyetemek sorra indítják el tehetséggondozó programjait, erősítik meg szakkollégiumaikat.

A tehetségek segítésére jelenleg rendelkezésre álló keretek 2009-ben csaknem megduplázódnak. Ezt a célt fogják szolgálni az EU tehetségekre jutó támogatásai, a költségvetésből pedig a Nemzeti Tehetség Alap. A tehetséggondozási pénzek azoknak fognak jutni, akik komoly szakmai háttérrel, hosszú évek önfeláldozó munkájával hitelesen bizonyították, hogy megérdemlik azokat. A forrásteremtésnél azonban ma sokkal nagyobb feladat, hogy a tehetségek segítésében ki tudjuk alakítani azt a sokoldalú együttműködést, ami nélkül bármilyen egyéb eszköz nem éri el a kellő hatást. Hiába tervezek meg egy parádés tehetséggondozó programot Marikának, ha Marika szülei nem engedik meg, hogy az ajándékba kapott logikai játékot a gyerek otthon kézbe fogja. A tehetségbarát társadalom kialakítása még nagyon messze van. De nem adjuk fel.

Kitört a tehetségháború. A vállalatok vadásszák a tehetségeket, és figyelmük egyre inkább újra Kelet-Közép-Európa felé fordul, mert az indiai és kínai „tehetségpiac” az ottani oktatás lépéstartásának hiánya, illetve a helyi felszívó erő növekedése miatt kezd kimerülni. Ez jó, mert a betelepülni vágyó tőke legértékesebb

szegmense szempontjából újra felértékelődhetünk, de rossz is, mert a tehetségeinket elvihetik. Itthon tartani őket elsősorban segítő környezettel és szerető, bátorító baráti hálózatokkal, nem pedig pénzzel lehet. A már kiképzett tehetség nagyon sokszor emberek sokaságának segítségére szorul ahhoz, hogy a tehetségéből siker, a sikerből pedig haszon legyen. A tehetségek viszont sokszor maguknak való emberek. Ötleitek furcsák, tudásuk legjavát elmondani nem tudják, sértődéseik nagyszabásúak, hóbortjaik pedig kezelhetetlenek. A tehetség tolmácsot igényel. Ennek a rendszerére is kezdenek kialakulni az elképzeléseink. Az egyre jobban terjedő üzleti

angyalklubokat, a létező vállalkozásfejlesztő lehetőségek közül a hiteleseket össze fogjuk kötni a tehetséggondozó programokkal.

A tehetség bizalommal fordul tehát a közvetített intézmények felé, és azok bizalommal fogadják, mivel számukra garancia az, ahonnan érkezett. Ma Magyarországon a bizalom ritkább, mint a fehér holló. Mi, tehetséggondozók ennek a terjesztését sem adjuk fel. A tehetség bizalom nélkül ugyanis halott.

Forrás: Millei Ilona - Népszava